

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН органжэ
1937 ий, 22 март
№ 16 (452)

Пумо мут чэслын шукталтшэ

Шыжым, тунэмаш тӱҥалмэ годымак рвэзэ-влак дэч мэмнам куандарышэ сэрыш-влак пураш тӱҥальыч. „Лачак отлично да сай гына тунэмаш тӱҥалына“ — манын возат ыльэ. Сай сöрымаш! Ойлыманат огыл, пионьэрын пумо мутшо вурс гай пэҥгыдэ лийман.

Мэ тачэ газэтэшна шкэ пумо мутыштым чэслын шуктышо отличник пионьэр-влак нэргэн пуртэна. Но вэт чылажак тыгай огыт ул. Мутыштым шуктыдымо пионьэр-влакат йатыр улыт. Начар отмэткэ нунын чоныштым нигунарат ок тарватэ. Мутлан Кугу Чигаш школысо (Йошкар-Ола район) пионьэр отрäдым налына. Отрäдыштэ 21 пионьэр уло. Пионьэр коклаштэ нимогай паша ок ышталт. Сандэнэ пионьэр-влак кокла гыч „плохо“ отмэткан-влак 41 процэнтыш шуын. Вожылмаш! Шыжым тидэ отрäд ончыл вэрыш лэкташ мутым пуэн ыльэ. Мутшылан оза лийын огыл.

Кызыт эшэ кумышо чырык вэлэ мучашыш лишэмэш. Кодшо титак-влакым, мо нэргэн мондэн кодалтын гын,—тудым тöрлатэн шукташ лийэш. Начар отмэткэ-влакымат тöрлаташ жап уло. Шинчэн лийза, пытартыш чырыкыштэ ижэ похвальнэ грамото нэргэн шонаш ок вэрэшт.

Мутна пэҥгыдэ

Вашкэ кумышо чырык пыта. Кумышо чырыкым сай да отличнэ отмэткэ дэнэ тунэм пыташлан, мэат уло вий пыштэн пижынна. Тидлан мэ кызыт посна прэдмэт-влак дэн иктэ-вэсэ дэнэ ваш полышкалэн, йодыштын, шкэнан шинчымашнам тэргэн шогэна.

Антропов Иосиф, Кой-Сола ПКШ, Шэрнур район.

Йошкар знамынам пэҥгыдын кучэна

Кукнур ПКШ-тэ (Шэрнур район) VII-шэ классыштэ тунэмшэ-влакын II-шо чырыкыштэ ончыл вэрыш лэкмыштлан йошкар знамым пуышт. Ончыкыжат, тунэммэ ий пытымэш, шкэнан знамынам кид гычна она мучыштарэ.

Тэрэхов Г.

Варшавысэ (Польшо) Шопэн лӱмэш тӱньамбал пианист конкурс совэт музыкальнэ искусствын сэҥымашыжэ дэнэ пытыш. Пэрвой кок прэмийым совэт пианист-влак Йаков Зак дэн Роза Тамаркиналан пумо. Конкурсышто участвоватлышэ моло совэт пианист-влакымат прэмироватлымэ. Татьйана Гольдфарб 9-шэ прэмийым, Нина Йэмэльйанова—почотный дипломым налыныт.

Сӱрэтыштэ: Йаков Зак, Роза Тамаркина (шолаштэ) Нина Йэмэльйанова.

Фото Д. Фавиловичын (Сойузфото).

Совэт пианист-влакын сэҥымашышт

16 ийаш Роза Тамаркина тӱньамбалсэ пианист-влак конкурсышто кокымшо вэрым налэш

Кум арньа ончыч Варшавыштэ польак калыкын талэ композиторжо Шопэн лӱмэш ыштымэ пианист-влакын тӱньамбал конкурс тӱҥальэ.

Ты конкурсышто улыжат самырык пианист-влак гына лийыныт. Тышкэ Франций, Польшо, Англий, СССР да моло кугыжаныш-влакат шкэныштын самырык исполнитэльыштым колтышт.

Чыла участник-влакат Шопэнын эн нэлэ произвэдэньэ-влакшым шоктышт.

Мэмнан элыштына партий дэн правитэльствын йоча-влак вэрч тыршэн шогымыжланак йоча-влак сайын кушкыт. Уло тӱньасэ ик элыштат искусство мэмнан элысэ гай ок палэд. Тидым уло тӱньамбалсэ конкурсышто совэт пианист-влакын пэрвой вэрым налмыштат ончыкта.

Пэрвой вэрым конкурсыштэ совэт пианист Иаков Зак, кокымшо вэрым конкурсышто улшо-влак кокла гыч эн самырык пианист—Моско консэрваторийыштэ тунэмшэ Роза Тамаркина налэ.

Роза кандаш ийашыж гычак музыклан тунэмаш тӱҥалын. Тидлан тудо уло чонжо дэн йöратэн пижын да шкэ талантшым виктараш кэчэш кум-ныл час шоктэнак шогэн. Роза шоктымо гына огыл, шкэжат музыкальнэ произвэдэньэ-влакым сэрэн. Лу ийашыж годым тудо „На смерть Ленина“ лӱман произвэдэньым сэрэн. Траур кэчэ годым тидым Кийэвысэ опэрнэ тэатрын хоржо мурэн.

Роза Тамаркина 1933 ийыштэ Москосо консэрваторийын йоча группышкыжо пура. Тидым 1935 ийыштэ профэссор А. Б. Гольдэнвэйзэр классыштэ тунэм пытарэн.

„Самырык морьакын“ нормыжо-влак

Осоавиахим Рӱдö Совэтын прэзидьумжо „самырык морьак“ лийашлан у нормо-влакым пэҥгыдэмдэн. Тыштэ тыгай нормо-влак пурат: самырык морьак ССР Ушэмын тэҥыз да эҥэрла дэн ойырлалт шогымыжым картыштэ ончыкташ, тӱҥ шотышто сар корабль-влакын могай улмыштым да нунын могай-могай сар ӱзгаран улмыштым да могай кӱлэшан улмыштым палэн моштыман. Шльупкым, йахтын альэ иктаж сар кораблын модэльым ыштыман. 50 мэтрым коч могай йöн дэнэ гынат ийын кайыман. Самырык морьак „сэмафорым (ик минутлан 25 дэч шагал огыл) пуэн да налын моштыман, шльупко дэн кояштын моштыман да тудын парус дэн кузэ пижыкталтмыжым палыман. Тэҥыз компасын кузэ ышталтмыжым да тэҥыз ӱмбалнэ коштшо корабль сэр воктэн коштмаштыжэ йöнан корным кузэ мумыжым палаш кӱлэш, тугак инструктор вуйлатэн шогымо почэш, шльупко дэн ик кэчаш походым ыштыман.

Файн пэрвой вэрым налын

Шукэртэ огыл Совэт Ушэмыш Амэрикын талэ мастар шахматистшэ толын ыльэ. Тудо Москошто 8 совэт шахматист-влак дэнэ модо. Москон талэ шахматистшэ-влак кокла гыч Кан, Панов, гроссмэйстэр*) Лилиэнталь, Йудович, Алаторцэв, Бондарэвский, Бэлавэнэц модыныт.

16 мартыштэ кӱшнö ончыктымо 8 мастар-влакын турнирышт пытэн. Пэрвой вэрым амэрикан гроссмэйстэр Файн налын (5 очко). Кокымшо вэрым Кан налын (4,5 очко). Кумышо вэрыш Панов лэктын (4 очко). Бэлавэнэц 3,5 очком налын, Алаторцэв дэн Йудович 3 очко гыч налыныт. Бондарэвский дэн гроссмэйстэр Лилиэнталь 2,5 очко гыч налыныт.

Файн Моско гыч Лэнинградыш кайэн. Тушто тудо Лэнинград олан 6 мастаржэ-влак дэнэ модэш.

*) Гроссмэйстэр—к[illegible]у мастар-

ПАРТИЙ МЭМНАМ ОНЧЫКО ВЎДА

(ВКП(б) Рўдӧ Комитэт плэнумын пунчалжэ нэргэн пионьэр-влаклан умылтарэна)

Тўньан куд ужаш гычын ик ужаш кумдыкшым мэмнан кугу Совэт эл налын шога. А вич ужаш-влакыштыжэ капиталист-влак озаланэн шогат. Нунын ССР Ушэмым ужмыштат ок шу. Мэнан сэнгымашна да ончык каймашна улмылан шуко тушман-влакын йанлык гай шыдылыкышт эшэ чот кушкэш. Утларакшым фашист эл-влак озаланэн шогат. Нуно мэмнан дэкэ социалист строительствэ пашаштэ мэшайэн шогашлан шкэ агэнт-влак—шпион, врэдитэль да дивэрсант-влакым колтылыт. Нунылан троцкист тўшка полшэн шогат.

Фашист агэнт троцкист-влак ышкэ озашт кўштымӧ почэш мэмнан элыштэ капитализмым пӧртылтэш да пашазэ дэн крэсаньык-влаклан сорлыкым чикташ шонэныт. Сандэнэ мэмнан йӧратымэ онна Сталин йолташ пўтынь элым сэнгымаш гыч сэнгымашыш кондэн, коммунист-влакын рэвольуционно шижмашышт кўшыл кўкшытыштӧ лийман, манын эрэ туныкта.

Шижмаш манмыжэ вара мо лийэш? Тидэ кучэдалмашым эрэак ужын шогышо, кэч могай постышто шогымыж годымат ышкэнжым рэвольуционьэрлан шотлэн, тушман-влакым палэн шукташ да нуным шалатэн пытараш—тидэ чылажат большэвик-влакын класс шижмаш качэствыжэ лийэш. Сандэнэ большэвик партий ышкэ члэн-влакшым тыгай качэстван лийаш туныкта.

Чыла партий члэн-влакын ышкэ шижмашыштым нӧлталшашлан кӧра, эн пэрвойак партийнэ пашаштэ эрэ активнэ лийын шогыман. Сандэнэ кажнэ партий члэнлан чумыр партийнэ организацийн пашажлан вуйын шогымашым нӧлталаш кўлэш.

Тидэ чылажат партий устав пудыртылмаш пытаралтэш гын вэлэ лийын кэртэш. Мэ кодшо бэсэдыштэ йатыр партийнэ организацийыштэ сайлымэ олмэш вик назначитлымаш, члэн-влакым кооптироватлымаш, спискэ дэнэ чумыр йўклымаш да моло нэргэн возышна. Чыла тыгайэ партий устав пудыртылмашым ВКП(б) Рўдӧ Комитэт йонглышлан шотлыш да партийнэ организацэ влаклан конкрэтнэ указаньым пуыш. Кушто партий устав пудыртылмаш лийын гын, тушто партийнэ аппаратыш тушман-влак пурэн шинчыныт. Нуно йужо вуйлатышэ-влаклан шойакым шойыштын, ондалэн да монь ышкэ шэм пашаштым ыштылыныт, а винэ вуйлатышэ-влак нуным ужын огытыл да нунылан инанэн шогэныт.

Плэнумын пунчалжэ—партийнэ озанлыкым вийангдаш полша

ВКП(б) Рўдӧ Комитэт плэнум пунчал-влакым луктын. Тидэ пунчал-влакышт партий озанлыкым вийангдаш да чумыр партийым эшэ утларак пэнгыдэмдаш полша. Плэнумын пунчалжым илышыш пуртымо дэнэ партий озанлыкыштэ порадкэ укэлыкым йӧршэш пытаралтэш.

Плэнум партийнэ комитэт члэныш кооптированьэ (сайлыдэгыз члэныш пуртымаш) ыштымашым пытараш шўдэн. Партий уставыштэ ончыктымыла чыла партий орган вуйлатышэ-влак сайлалтман.

Плэнум партийнэ орган-влакым сайлымэ годым спискэ дэнэ йўклымым чарнэн. Кажнэ кандидатурым посна йўклыман. Тидын годым партийын чыла члэнжылан кандидат-влакым корангдаш да критиковатлаш тичмаш правам пуаш.

Плэнум партийнэ орган-влакым сайлымэ годым кандидат-влакым шолып йўклаш тўналаш кўштэн. Тыгэ ыштымаш кажнэ коммунист-влакын сайлымэ йэнгыштын отвэтствэнностьыштым эшэ кугун нӧлталаш полша.

Плэнум чыла партийнэ организацэ-влаклан партийнэ орган-влакым сайлымэ годым сайлымашын срокшым пэнгыдын шуктэн шогаш кўштэн. Партийын уставшэ почэш заводлаштэ, фабриклаштэ, колхозлаштэ да тыгак район дэн оласэ организацилаштэ партийнэ комитэт-влакым ий йэда сайлыман. Практикыштэ партий уставын тидэ пунктшым йатыр пудыртылмаш лийын. Йужо организацэ-влакыштэ партийнэ комитэт-влак шуко ий йэда сайлалтын огытыл. Ындыжым тидэ йӧршэш лийын ок кэрт.

ВКП(б) Рўдӧ Комитэт Плэнумын кўштымыжӧ почэш, шушаш тылзылаштэ 20 май маркэн чыла партийнэ организацылаштэ партийнэ орган-влакым пужэн сайлымашым шуктыман.

Плэнумын пунчалжым илышыш пуртыман

Рўдӧ Комитэт Плэнумын тидэ пунчал-влакышт—мэмнан вуйлатышэ коммунист-партийлан коммунизм илыш вэрч кучэдалмашыжэ программым ончыктэн пуат. Плэнумын пунчалжым илышыш пуртымо дэнэ, мэмнан партий эшэ утларак вийан да ышкэ йыржэ калыкым чумырышан лийэш. Мэмнан партий Сталин йолташын вуйлатымыж дэнэ социалист элысэ калыкым у сэнгымашвлакыш нангайа.

(„Пионерская правда“ газэт гыч кусарымэ).

Тэнгэчэ Совэт урэмыштэ ВКП(б) Обкомын ожнысо пӧртыштыжӧ рэспублик пионьэр пӧрт почылто. Йоча-влак тидэ пӧртыш почылтмо дэч ончычак ончаш йагыр коштыныт. Сўрэтыштэ: йоча-влак октьабрят пӧлэмыштэ элэктропоўэздым, автомобильым, моло модышым куанэн ончат. Фото М. Ф. Рыбаковын.

Тэнгэчэ Иошкар-Олаштэ пионьэр пӧрт почылтын

21-шэ мартыштэ Йошкар-Олаштэ пионьэр-влаклан пэш чаплэ кок пачашан пӧртым пуышт. Ты суртышто альэ маргэ ВКП(б) Обком пашам ыштэн ыльэ. Ындэ тидэ пӧрт пионьэр влакын ушым погэн, канэн, модын илымэ пӧртышт лийэш.

Тыштэ чылажэ 10 утла моторын, сылнын сбрастарэн пытарымэ пӧлэм-влак лийыт. Тылэч вара тыштэ марий шэмэрвлакын пийалан иктышвлак шкэнынштын усталыкыштым, талэ вийан, вэсэла тукым улмыштым ончыкташ тўналыт.

Тэвэ канымэ пӧлэм. Тушто пушкыдо тэнгыл, кугу ару устэл-влак йылгыж шинчат. Устэмбалысэ пэлэдыш, сат-влак пӧлэмым сбрастарат. Йыгырэ вэс пўлэмыштэ октьабрят-влаклан модашышт посна вэр ыштымэ. Тушто тўрлӧ сылнэ модыш. Элэктричэский поўэзд, автомобиль модэль, авиомодэль, моло тўрлӧ йочан чонэш пижшэ модыш-влак...

Самырык музыкант-влаклан посна мотор пўлэм. Тушто кок пианино, шумовой да струнный оркэстрым шукэртэ огыл налмэ.

Фото дэн радио пашам йӧратышэ-влаклан лўмын лабораторий (паша кабинэт) уло.

А самырык шахматист-влаклан кок изирак пӧлэмым пуымо. Тушто 15 ўстэл шашкэ да шахмат дэнэ лэвэдалтын. Кок пўлэм гыч иктыштыжэ лачак сорэвнованьэ эртараш гына ойымо.

Тылэч посна самырык художник, авиомодэлист да курчак дэн ыштымэ тэатр кружок-влаклан пӧлэм-влак улыт. Лудмо зал, зритэльнэ залымат пэш йытыран сбрастарымэ.

Пионьэр-влакын тидэ пӧртыштӧ пэрвой кэчым кузэ эртармышт нэргэн вэс номырэш сэрэна.

Сай тунэмыт

Кугу-Чигаш тўналтыш школышто (Иошкар-Ола район) Митьуков Йурий дэн Митьуков Валэнтин сай тунэмыт. Нуно коктынат II-шо чырыкыштэ чыла прэдмэт дэнат отличнэ отмэткым налыныт. Мӧнгӧ нумо пашам эрэ жапыштыжак тўрыс шуктэн толыт. Вэсын-вэсын кэлшат, шкэ коклаштышт тангасэн тунэмыт.

Мӧнгыштышт нунын малаш посна койко, шўргӧ шовыч, паша уголокышт уло.

Иванов, Скворцов.

Фонарьов Мичуш Кугу-Шокшэм пэлэ кыдалаш школышто тунэмэш. Тудо классыштэ эн сай тунэмшэ. Кызыт тудо икымышэ звэнан пионьэр вожатыйжэ. Тудын звэнажат чыла звэна-влак дэч эн ончыл вэрыштэ шога. Мичушын кызыт 7 „отлично“, 12 „хорошо“, 1 „посрэдствэннэ“ отмэткыжэ уло. Кызыт тудо III-шо чырыкыштэ чыла прэдмэт дэнат „отлично“ отмэткым налшаш вэрч тырша.

Бэрэзин.

Отличник-влакым пӧлэклышт

Кой-Сола пэлэ кыдалаш школышто (Шэрнур район) 25 отличник уло. 8-шэ мартыштэ нуным чылаштымат пӧлэкленыт. Азмановым 2 мэтр ситсэ дэнэ, Андрэйэвам 3 тылзылан „Рвэзэ Коммунист“ газэтлан подпискэ дэнэ, Ивановам чулка, Волковым ик мэтр ситсэ дэнд, молыштым шовын, тэтрадь дэнэ пӧлэклышт.

Прэмийым налшэ тунэмшэвлак ончыкшат отличнэ тунэммаш вэрч да мэр пашам адакат сайрак ыштэн шогаш мутым пуышт.

А. Э.

Мыйын звэнам

Буймо пэлэ кыдалаш школысо (Татар рэспублик) Сталин лӱм отрядыштэ мыйын 1-шэ звэнам эн ончыл вэрым налын шога.

БГТО значоклан йэчэ дэнэ чыланат нормым сдатлэныт, звэнаштэм плокан тунэмшэ иктат укэ. 13 экзэмпльар тӱрлӧ газэт, журнал-влакым налын, лудын шогат. Ончыкшат мэ пашанам сэна начарэмдэ.

Токмурзина В.

Кум оборонно значок вэрч

Изи-Корамас пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ влак (Морко район) тэлэ жапыштэ БГТО значоклан шукыжо сдайэн улыт. Тэвэ нуно: Григорьэв, Мичурин, Иванов, Пэтухов, Иванова, Удалова, Павлова, молат. Адак школыштына ПВХО, ГСО кружок-влак улыт. Октябрь рэвольуцын 20-шо идалык пайрэмжэ мартэ чыланат кум оборонно значокан лийына.

Мичурин, Григорьэв, Шишков.

Йошкар-Ола кыдалаш школышто сайын тунэмшэ Сэргийэв йолташ.

ПРОГУЛЬЩИКАТ, УРОКЛАН ЙАМДЫЛАЛТДЫМАТ ЫНЖЭ ЛИИ

Мэмнан Помар пэлэ кыдалаш школын (Звэнигэ р-н) 5-шэ „Б" классыштэ тунэмшэ Прохоров Виктыр дэн Ливанов Алэксандр школыш кэчым кодэн коштыт. Староста йодмо годым нуно эрэ вожылдэак шойыштыт, „вуй" альэ „мӱшкыр корштэ" маныт. Укэ, Прохоров Виктыр гын школыш толдымыж йэда чодраштэ пӱгыльмым погэн вэлэ коштэш. А Липов Алэксандржэ ик кугу його, нигунамат урокым мӧнгыштыжӧ ок йамдылэ, школышто туныктышо-влакым ок колышт, урокышто эртак мутланэн, кадыргылын шинчылтэш, тидланак тунэммэ качэствыштат нунын пэш ӱлнӧ.

Быстров И. дэн Фэодоров И.

* * *

Мэмнан Кукнур пэлэ кыдалаш школышто (Шэрнур район) йатыр прогульщик-влак улыт. Тэвэ 13-шо йанвар гыч 9-шэ март мартэ Йэвсэйэв И. 12 кэчым, Лэбэдэв Й. 12 кэчым, Актуганов Й. 9 кэчым, Горинов Н. 8 кэчым, Айтова А. 7 кэчым нимогай чий дэч посна кодэныт. Тыгэ нуно 100 процэнт олмэш 80 проц. коштмышт дэнэ нуно уло классым да звэнам намыслат.

Комиссаров Миклай

* * *

Кужмарий пэлэ кыдалаш школышто (Ронгго район) 5-шэ классыштэ тунэмшэ Загайнов И. йогылана. Уроклан йамдылэн ок тол, туныктышын ойжым ок колышт. Сандэнак тудо II-шо чырыкыштэ шуко прэдмэт дэнэ „плохо" отмэткым налын.

Г. А. Л.

* * *

Ташнур тӱналтыш школышто (Звэнигэ район) тунэмшэ Изэгоров Миклай 4-шэ классыштэ ындэ кум ий шинча. Тугэ гынат, тунэммэ качэствыжат ӱлнӧ. Тудо тунэмаш тыршымэ олмэш урэмыштэ осал муро влакым мурэн коштэш, изи-икшывэ-влакым кыра, мыскыла. Школ вуйлатышэ Мамуткин молан тидын нэргэн нимомат ок ыштэ, ик классыштэ кум ий шинчаш лийэш мо?

Плотников И.

Рэдакцэ дэч: мэ, йодына, а пионьэр звэна дэн отряд Йэгоров нэргэн мом шона?

Кружок-влакын лӱмышт вэлэ

Ушнур пэлэ кыдалаш школышто шукэртак ОСО кружокым почыч. Тушко шуко тунэмшэ, пионьэр-влак сэралтыч. Тугэ гынат, тидэ кружок альат пашажым ышташ тӱҥалын огыл. Кружок вуйлатышылан туныктышо Пэтуховым ойрымо, тудо тидэ пашам тӱҥалшаш вэрч огэшат шоналтэ.

Тунэмшэ, пионьэр-влак йӱдный ворошиловский стрэлок да ПВХО значоклан нормым пэш сдатылынэшт. ОСО кружокна пашам ыштыдымыж дэнэ вэлэ чаракым ыштэн шога. Тыгак фото кружокат пашажым тӱҥалын огыл.

В. Кольуш.

Ронгго район.

Майрык пэлэ кыдалаш школ пэлэн (Пошкырт рэспублик) ОСО, физкультур кружок-влакым почмо. Пашажэ вэлэ кагаз ӱмбалнэ. Сандэнак тунэмшэ-пионьэр-влак коклаштэ кум тӱрлӧ оборонно значоклан нормым сдатылмаш паша пэш начар. Ик пионьэрынат огыштыжо значок укэ.

К. А. Кашнэв.

Нормым пуышт

Кужнур ПКШ-тэ (У-Торйал район) 7-шэ классыштэ 25 тунэмшэ чыланат БГТО значоклан йэчэ дэнэ сдатлышт. 3 километр коклам эн сайын Садовин И. дэн Иванов В. коштыч. Нунын рэзультатышт 16 минутат 20 сэкунд.

В. Иванов.

Кружок-влак йомыныт

Мэмнан школышто шукэртэ огыл ОСО, МОПР, фото, нэмыч йылмэ тунэммэ кружок-влакым почыч. Тугэ гынат, лач фото дэн нэмыч йылмэ тунэммэ кружок-влакын вэлэ ик заньатий гыч лийын, молыштын иктат укэ.

Мичурин Миклай

Изи Корамас ПКШ, Морко район.

Кэчын эскэрэна

Мэ, 7-шэ классыштэ тунэмшэ-влак шошым кайык-влакын толмыштым, мураш, пыжаш опташ тӱҥалмыштым кэчын эскэрэн, кнагашкына возэн шогэна.

А. Элэксэ.

Шэрнур район, Кой Сола ПКШ.

Староста осалыш кайэн

Мэмнан 6-шо классыштэ дисциплинэ йӧршынат укэ. А дисциплиным лушкыдэмдымаштэ класс староста Пэчэнэйэв Миклай шкэжак вуйлата. Но тугэ гынат, классовод Кунакбайэв П. И. туныкташ толмыжо годым: „староста, дисциплинэ дэн тыланэт отлично" манын моктална.

Мыйын шонымаштэ Пэчэнэйэвым Кунакбайэв моктымыж дэнак осалыш колтэн.

Волков Никонор.

Ронгго район, Кужмарий П. К. Ш.

В. ГӰГО

КОЗЭТА

Изи гына Козэта ышкэнжын тошто вэрыштыжак конга воктэн ӱстэл йымалнэ шинчэн. Тудо лыпчыклапчык вургэман, чара йолышт ыжо пу башмак.

Оза йоча-шамыч вэс пӧлэмыштэ куанэн модыт, воштылыт. Тудо озан йоча-влаклан мэж чулкам пидэш. Козэта шинчымэ пӧлэм изи лампэ дэнэ начар волгалтын. Ӱстэл тӧрыштэ трактирыш толшо-влак йӱын шинчат. Коклан-коклан иктажшэ окна гыч ончал пэлэшта:

— Вийэмысэ гай пычкэмыш. Тыгай йӱдым понар дэч посна кошташ пырыс лийэш кӱлэш.

Козэта шоналтыш: йӱдат шуын, а пэчкэштэ вӱд укэ, вӱдлан мундыркӧ чодраш кайаш кӱлэш.

Кукшӱ капан, кужгӱ, сырышэ йошкар чурийан оза ватэ Тэнардьэ кас кочкышым йамдыла. Тудо стаканым налын, пэчкэ дэк мийэн кранжым пӱтыральэ. Козэта вуйжым нӧлталын, тудын кажнэ тошкалмыжым шэклана.

Кран гычын вӱд вычкыжын гына изиш йогышат, пэл стакан вэлэ тэмэ.

— Ну,—пэлэштыш оза ватэ,—тылэч коч вӱд укэ.

Лӱдмыж дэнэ Козэта чытыра вэлэ.

Ты жапыштак Тэнардьэн трактирэш шогалшэ ик торговой пӧлэмыш пурэн шогальат, шыдын гына пэлэштыш.

— Мыйын имньэм йӱктэн огыт ул.

— Тыгэ лийын ок кэрт,—Тэнардьэ вашмутым пуыш.

— Мый тыланэт рашак ойлэм, йӱктэн огыт ул.

— Имньэ йӱктымӧ огыл гын, йӱкташ кӱлэш—оза ватэ маньэ.— Изи ӱдыр куш йомын.

Тудо лап лийат, Козэтым ужо. Козэта ӱстэл йымалнэ эн шэнгал пусакышкэ пызнэн шинчэн.

— Лэк.—Оза ватэ кычкыральэ. Козэта ӱстэл йымач лэктэ.

— Мий, имньым йӱктӧ.

— Но, сударыньа,—Козэта аптранэн ойлаш тӧча—вӱдшӧ укэ.

— Укэ гын, кай да кондо. Энэрыштэ вӱд, кунар кӱлэш, тунар уло.

Козэта вуйжым сакалтыш, плита воктэн шинчышэ йара вэдрам нальэ. Вэдражэ моткоч кугу, изи ӱдыр ышкэжат вэдрашкэ пурэн шинчын кэртэш.

Оза ватэ ӱстэл йашыкыштэ пургэдэ.

— Вот лучко су. Савырнэн толшэтла булко ужалмэ кэвытыш пурэн киндым нал.

Козэта нымо пэлэштыдэ оксам нальат, ончылан сакыш кӱсэнышкыжэ пыштыш, вара вэдрам кучэн почмо омса ончылан шогальэ. Ала кӧ тудлан полшаш толэш маншэ гай тудо койо.

— Мом шогэт, кайэт, альэ, укэ—Оза ватэ кычкырал колтыш.

Козэта лэктэ. Почэшыжэ омса тӱчылтӧ.

Козэта йалын урэм дэнжэ ошкылэш. Тудын илымэ пӧрт воктэнэ йочалан модыш ужалымэ кэвыт лийын. Кэвыт окнаштэ, йэҥ ужмо вэрыштэ кугу гына курчак шога. Курчак йандау шинчан, кна тувыран, ӱпыштыжӧ шӧртньӧ тасма улмаш. Козэта ыш чытэ, шогальат пэш чаплэ курчакым ышкэ манмыжла „дамым" ончаш тӱҥальэ. Козэта курчакын чэчэн кына тувыржым, пэш сай ӱпшым тӱслэн онча, сэмынжэ шона. „Могай пийалан курчак". Козэта окна гыч шинчажым нал ын ок кэрт.

Трук Козэтан пылыш воктэнжак оза ватын шыдэ йӱкшӧ шэргылтэ.

— Тый альат кайэн отыл, кӱлдымаш...

Козэта куржаш тӱҥальэ.

Памаш шинча дэк пэш тора. Козэта вӱд корным сай шинча. Кузэ ок шинчэ, тудо тидэ корно дэнэ кэчэш ала кунар гана коштэн. Тудо шогалдэак ончыко кайа. Вот тудо пытартыш пӧртым эртыш, тул йомо, Козэта пич пычкэмышыш логальэ. Тудо вэдрам мландэ ӱмбак шындышат, шогальэ. Чонжылан шучкын чучо. Тудо чон йӧсыж дэнэ пычкэмышыш ончальэ. Ала мӧнгеш савырнаш. Но, Тэнардьэн шарналтэн, тудо куржаш тӱҥальэ.

Пытартышлан Козэта памаш шинча дэкэ мийэн шу. Пычкэмыштэ тудо рэзэ тумым кычал му. Молгунамсык гайак рэзэ тумэш энэртэн, укшыжым кизаж дэнэ кучэн, лап лийын, вӱдыш вэдрам колтыш. Козэта шижынат огыл, кӱсэн гычшэ лэктын, оксажэ вӱдыш камбоныш. Козэта вэдра тич вӱдым коштальат, вэдрам мландыш шындыш. Чот нойымыжым тунам ижэ шижэ. Тудо шудыш шинчат, шинчажым пэтырыш. Тудын вуй ӱмбалныжэ кава нугыдо шикш гай кугу шэм пыл дэнэ пэтырналтын. Йӱштӧ мардэж пуа. Изиш каналтыш дэ, Козэта кынэл шогальэ. Кок кидшэ дэнэ вэдра кылым кучэн, вэдрам пыкшэ нӧлтальат, мӧнгӧ кайаш тарванэш.

(Умбакыжэ 4-шэ могырышто).

„Иамдэ лий" 3-шо могыр.

28

Испан правительствэнна войскан спортивнэ батальйон бойэц-влакшэ Мадрид фронтышто. Сойузфото.

„Мадрид—Аддис-Абэба огыл“!

Гвадалахар фронтэш рэспубликанэц влак вэс эл захватчик-влакым вошт витымэш пэрэн пумышт уло Испанийын шўм-кылжым нöлталэш.

Рэспубликанэц влакын итальйанэц-влак ваштарэш „Мадрид—Аддис-Абэба огыл!“—кычкыралын наступлэньэ ыштымэ йўкышт кызыт элын чыла олаштыжат йонгат. Молан правитэльствэ 16 мартыштэ 1932—1935 ийыштэ запасэш кодымо дэнэ 1936 ийыштэ армийыш ўжылтшö рвэзэ салтак-влакым рэспубликанэц армийыш ўжын. Армийыш ўжмö дэкрэтым чыла салтак-влакат шкэ элым аралашлан вэрч кумыл нöлталтын ваш лийыныт.

Гвадалахар фронтышто рэспубликанэц-влак фашист-влакым ишэнак шогат. Нуно Бридэга дэч кум километр öрдыштö хуторым сэнэн шўдö утла итальйанэц-влакым плэныш, 15 пульэмьот дэн 5 орудийым налыныт. Кэчэ мучко рэспуликанэц-влак фашистын позицышкыжэ бомбым кышкэныт. Фашист-влакын 4 самольотым волтэн шумо.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Йоча библиотэк почмо

Кожлайэр пэлэ кыдалаш школышто (Морко район) йоча библиотэк почмо. Тушто сылнэ мутан книга-влак шуко уло. Тунэмшэ-влак Шкэтанын „Эрэнгэр“ романжым, Фурмановын „Чапайэв“, моло книгамат налын лудын шогат.

Сэргэйэв Э.

КОЗЭТА

(*УМБАКЫЖЭ*)

Тудо ончыкыла пўгырнэн, вуйжым ўлык сакалтэн, шонгго кува сэмын ошкылэш. Коклан-коклан шогалын, кажнэ гана шогалмыжэ годым вўд вэлалтын, тудын чара йолжым нöрта. Козэта пэш эркын кайа.

Тошто каштан дэкэ шумэкшэ, сайын каналташ пытартыш гана шогальэ. Вэра уло вийжым погэн, чолган ончыко ошкыльо.

Трук тудлан вэдра пэш куштылгын чучо. Ала кöн кугу кидшэ вэдрам кучыш. Козэта вуйжым нöлтальэ, воктэнжэ йэнгым ужо.

Козэта ыш лўд.

Йэнг тудын дэнэ ойлаш тўнгальэ:

— Тидэ вэдра тыланэт утыж дэн нэлэ.

— Тугэ, сударь.

— Пу мыланэм, мый нумалам.

Козэта вэдра кыл гыч кидшым нальэ. Палыдымэ йэнг Козэта воктэнэ ошкэдаш тўнгальэ.

— Кунар ийаш улат.

— Кандаш ийаш, сударь.

— Кужэчын тый кайэт.

— Энгэр дэч.

— Тыланэт кайашэт альэ тора.

— Тора, сударь.

Палыдымэ йэнг шыпланыш, вара трук йодо:

— Тыйын ават укэ мо?

— Ом шинчэ,—маньэ изи ўдыр, палыдымэ йэнгын ваштарэш иктаж мутым пэлэштэн шуктыдэак, тудо йэшарыш—укэ, Шонэм.

Йэнг шогальэ, вэдрам мландыш шындыш, пўгырнэн ўдырын вачышкыжэ кидшым пыштэн, пычкэмыштэ чурийжым ончаш тöча.

— Лўмэт кузэ?

— Козэта.

— Тыгай йўдым кö тыйым вўдлан колтэн.

— Госпожа Тэнардьэ.

— А тыйын госпожа Тэнардьэт мом ыштэн ила.

— Тудо мыйын озам. Тудын трактиржэ уло.

— Трактир,—корно йэнг угычын йодо.—Ну, тугэжэ гын мый тушто ик йўдым малэм. Мыйым тушко нангайэ.

— Мэ тушкак кайэна вэт.

Корно йэнг писын ошкыльо. Козэта почэшыжэ пыкшэ шуэш, но ындэ тудлан шучко огыл, садлан нойымым огэш шиж.

(Умбакыжэ лийэш)

КУНАМ ШОШО ТЎНГАЛЭШ?

Кунам шошо тўнгалэш? Пўртўсыштö тидым могай палэ дэнэ палаш лийэш?

Тидлан чылажак чын ваштмутым пуэн огыт кэрт. Пуат гынат, чылажат тўрлö сэмын пуат дыр.

Тидлан мэ шкэ ик вашмутым пуэна. Шошо 21-шэ мартыштэ тўнгалэш манаш лийэш. Астроном-влак шотлэн лукмо почэш, 20, 21 йа 22 мартын кэчылаштыжэ, польус-влак дэч посна, йўд дэн ик кутышанлак шотлалтэш. А тэний, 1937 ийыштэ, 21-шэ мартын йўд дэн кэчэ иктак лийэш. Тыгай тура толмашым кэчэ дэн йўд иктэш толын маныт. Эрлашыжым мэмнан йўдйымал полушарий мландыштэ кэчэ утыр-утыр кужэмаш да йўд кўчыкэмаш тўнгалэш. Тыгэ йўд дэн кэчын иктэш толмын эрлашыжым гыч шошо тылзэ тўнгалмылан шотлалтэш.

Рэдакцыш пурышо сэрыш-влак

СМИРНОВ ТОЛЬАМ КÖ АШНАШ ТЎНГАЛЭШ?

Смирнов Тольан начар илышыжэ нэргэн „Иамдэ лий“ газэтэш возалтын ыльэ. Тугэ гынат, Тольан илышыжым кызытат иктат сайэмдаш ок шоно.

Тольан ача-авижэ укэ. Тудо Руйа-сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмэш. Илашыжэ суртшат укэ. Колхоз тудлан сай илымэ вэрым пуымо олмэш, тудым коньух-влакын илымэ пöртышкышт вэлэ колтэн. Тольалан кочкашат, чийашат огыт пу, тудо шужэн коштэш.

Тольан кузэ илымыжым школ дирэктыр Виноградоват пэш пала гынат, Тольа нэргэн пырчат ок шоналтэ.

Гр. Рäбинин.

Ронго район,
Руйа-сола йал совэт.

Рэдакцэ дэч: Смирнов Тольан илышыжым аклыдымэ колхоз вуйлатышым, школ дирэктор Виноградовым да йал совэт вуйлатышым Ронго район прокурор дэч кызытак мут кучаш шогалташ йодына. Прокурорын могай мэр ыштымыжым вучэна.

Руйа-сола ПКШ-сэ пионьэр организацат, шкэ пионьэржым ок аклэ. Раш палэ: пионьэр организацэ пашам вимолан йöрдымын ышта.

Тунэмшэ-влакым игылтэш

Кугу Мушко тўнгалтыш школышто туныктышо (Шэрнур район) Глушкова А. С. тунэмшэ-влакым игылтэш, тўлö мыскылтыш лўмым пуэда. Сандэнэ тунэмшэ-влак коклаштэ тўрлö мыскылтыш лўм шарлэн.

Тыгай койыш совэт школышто лийман огыл, РОНО тидэ пашам ончалашэт кўлэш.

Росльакова А. Ф.

◆ ◆ ◆

Кум оборонно значокан лийына

Кумыжйал пэлэ кыдалаш школышто (Морко район) тунэмшэ-влак тунэммэ ий пытымэш чылан 3 оборонно значокан лийшаш вэрч кучэдалына.

БГТО значоклан кызыт 37 пионьэр тэлэ нормым сдатлэныт. Тыгак ПВХО, ГСО значоклан нормым сдатлаш йамдылалтына.

Васильэв, Воронцов, молат.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Йоча-влаклан лудаш у книга-влак

1. Пушкин А. С. КОЛЫЗО ДЭН ШÖРТНЬÖ КОЛ ЙОМАК. Дэтиздат пэчэтлэн. 1936 ий. 16 стр. Ак. 25 ыр. Марлаш Чавайн С. Г. кусарэн. Книган комжо тўрлö чийа сўрэтан да кöргыштыжат шуко сўрэт уло. Книган пöрвой лышташыштыжэ Пушкин сўрэт уло. Книга изирак ийэш йоча-влаклан лукмо.

2. Виктор Гўго. ГАВРОШ. Дэтиздат пэчэтлэн. 1936 ий. 61 стр. Ак. 1 т. 50 ыр. Марлаш Эрыкан Ал. кусарэн. Книган комжо тўрлö чийа сўрэтан, кўжгў. Книгаштэ шуко сўрэт уло. Кокла да кугурак ийаш йоча-влаклан лукмо.

3. ГРИММ ИЗАК-ШОЛЬАК ВЛАКЫН ЙОМАКЫШТ. Дэтиздат пэчэтлэн 1936 ий. 112 стр. Ак. 2 т. 50 ыр. Марлаш Сэмьонов кусарэн. Книгаштэ 28 сўрэт уло. Комжо тўрлö чийа сўрэт коман, кўжгў. Книгаштэ 18 йомак. Изирак ийаш йоча-влаклан лукмо. Кагазжэ йаклака, пэнгыдэ.

4. КУГУ ДЭН ИЗИ ЙАНЛЫК-ВЛАК. Тўрлö чийан сўрэт книга. Дэтиздат луктын. 1936 ий. 12 сўрэт. Ак. 1 т. 50 ыр. школыш кошташ шудымо йоча-влаклан лукмо.

5. Саксонскайа. ТЭВЭ ТИДЭ КНИГА НЫЛ ТЎСЫМ ОНЧЫКТА Дэтиздат пэчэтлэн. 1936 ий. Тўрлö чийа сўрэтан, почэламутан. Марлаш Олык Ипай кусарэн. Акшэ 55 ыр. Школыш кошташ шудымо йоча-влаклан лукмо. Кагазжэ кўжгў, йаклака.

6. Бльухэр. ШОТЛАШ ТУНЫКТЫМО ТЎНГАЛТЫШ КНИГА. Учпэдгиз луктын. 1936 ий. 55 стр. Акшэ 60 ыр. Кўжгў, сўрэт коман. Пэш шуко тўрлö сўрэтан: сўрэтдымэ ик страницат укэ. Йоча сатлан да приготовительный класслан лукмо.

Нинэ книга-влакым МарКОГИЗ-ын книга магазинлаштыжэ налаш лийэш. Книга магазин тыгай вэрыштэ улыт: Йошкар Олаштэ кок вэр—иктыжэ Лэнин сад ваштарэш, Совэт урэмын 54 №-ан пöртшö, вэсыжэ—пазар площадьыштэ, адак Звэнигэ посьолкышто да Козьмодэмйан олаштэ улыт. Тораштэ илышэ-влаклан Йошкар-ола гыч почто дэнэ колталтэш. Заказым тыгай адрэс дэнэ колтыза: Йошкар-Ола, Совэт урэм, 55, МарКОГИЗ.

Сидоров.

Врид. отв. рэдактора—
Н. А. СМИРНОВ.

Упол. Марлита № 43. Тираж 10602 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун“